

Αξιολόγηση της πορείας εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας 2014-2020.

Σύνοψη για τους Δικαιούχους και φορείς υλοποίησης

Γιατί το ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 πρέπει να αξιολογηθεί, πού σκοπεύει η αξιολόγηση του και πώς γίνεται;

Η αξιολόγηση είναι ένα πολύ σημαντικό εργαλείο του αναπτυξιακού προγραμματισμού και αξιοποιείται σε όλα τα στάδια του:

- Πριν από την έγκριση ενός Προγράμματος, για να εκτιμηθεί αν οι σχεδιαστές έχουν θέσει τους σωστούς αναπτυξιακούς στόχους, έχουν επιλέξει τα καταλληλότερα μέσα για την επίτευξη τους, έχουν κάνει την ορθότερη δυνατή κατανομή των πόρων για την υλοποίηση του («εκ των προτέρων αξιολόγηση»).
- Μετά το πέρας της εφαρμογής του Προγράμματος, για να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για το σχεδιασμό του επόμενου Προγράμματος («εκ των υστέρων αξιολόγηση»).
- Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του, όπως η παρούσα αξιολόγηση.

Η αξιολόγηση κατά τη διάρκεια της υλοποίησης είναι μια διαδικασία κριτικής εξέτασης με τελικό σκοπό να βελτιωθούν η αποτελεσματικότητα του προγράμματος και η αποδοτικότητα του, δηλαδή να επιτευχθούν τελικώς οι στόχοι που αρχικά σχεδιάστηκαν με την καλύτερη δυνατή χρήση των οικονομικών πόρων που διατέθηκαν και μέσα στις χρονικές προθεσμίες που ορίστηκαν. Η αξιολόγηση απαιτεί τη συλλογή και την ανάλυση πληροφοριών σχετικά με τις δραστηριότητες, τα χαρακτηριστικά και τα αποτελέσματα της ως τώρα εφαρμογής του προγράμματος, έτσι ώστε, αν διαπιστωθούν αδυναμίες στις διαδικασίες και κίνδυνοι μη επίτευξης των στόχων, το Πρόγραμμα να μπορεί να αναθεωρηθεί κατάλληλα. Επομένως, η αξιολόγηση κατά την διάρκεια της υλοποίησης μπορεί να βελτιστοποιήσει το Πρόγραμμα εντοπίζοντας σε ποιες περιοχές χρειάζεται και μπορεί να γίνει βελτίωση, αναπροσαρμόζοντας τις δραστηριότητές έτσι αυτές ώστε να γίνουν αποτελεσματικότερες, αναδεικνύοντας καλές πρακτικές, μαθήματα και παραδείγματα που μπορούν να αξιοποιηθούν στο μέλλον ή από τρίτους.

Η αξιολόγηση δεν αφορά μόνο τους αρμόδιους για την εφαρμογή του προγράμματος, τους σχεδιαστές του ή τις δημόσιες αρχές που εμπλέκονται (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Περιφέρεια, Υπουργεία, Δικαιούχοι των Δράσεων). Αφορά και τους τελικούς ωφελούμενους κάθε Δράσης αλλά και το ευρύ κοινό - τους πολίτες: σκοπός του προγράμματος ακριβώς είναι να βελτιωθούν η οικονομική κατάσταση είτε για τον κάθε πολίτη είτε συνολικά, οι κοινωνικές συνθήκες και το περιβάλλον μέσα στο οποίο διαβιώνει και εργάζεται, οι υπηρεσίες και οι υποδομές που του παρέχονται. Ο σπουδαιότερος ίσως λόγος για τον οποίο η αξιολόγηση αφορά τους πολίτες είναι η ανάγκη, σε κάθε προγραμματισμό, για «απολογισμό» και «ιδιοκτησία». Οι πολίτες δικαιούνται να γνωρίζουν αν το πρόγραμμα που σχεδιάστηκε γι' αυτούς και συγχρηματοδοτούν με τους φόρους τους υλοποιείται σωστά και αν αξίζει να φέρουν το δικό τους μερίδιο ευθύνης για τη σωστή εφαρμογή του.

Η αξιολόγηση έγινε βάσει Σχεδίου Αξιολόγησης που εκπόνησε η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ, είναι χρονικά η δεύτερη μετά την εκ των προτέρων Αξιολόγηση που εκπονήθηκε παράλληλα με τον σχεδιασμό του ΕΠ και ακολουθείται από επιμέρους αξιολογήσεις που καλύπτουν όλη την διάρκεια υλοποίησης έως τις 31/12/2023. Η εκπόνηση της είναι υποχρέωση που απορρέει από τους Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς που ρυθμίζουν τις διαδικασίες υλοποίησης των προγραμμάτων και το περιεχόμενο της ορίζεται από την αρμόδια Εθνική Αρχή (ΕΥΣΑΑ/Υπουργείο Ανάπτυξης) και εξειδικεύεται από την Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος. Το τεχνικό αντικείμενο της είναι να εκτιμηθεί (α) κατά πόσο επιτυγχάνονται οι στόχοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος που έχουν τεθεί σε επίπεδο εκροών και αποτελεσμάτων, (β) κατά πόσο η επίτευξη είναι ικανοποιητική για έγκαιρη επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί για το 2023, (γ) ποιοι είναι οι παράγοντες στους οποίους οφείλεται η καλή ή κακή πορεία προς την επίτευξη των στόχων, (δ) ποιές είναι οι ανάγκες σε πληροφορίες και δεδομένα που απαιτούνται για την εκπόνηση των μελλοντικών αξιολογήσεων, και τέλος, η υποστήριξη της πρότασης αναθεώρησης του Προγράμματος που υλοποιήθηκε το διάστημα Ιουνίου – Δεκεμβρίου 2018.

Η Αξιολόγηση γίνεται βάσει συγκεκριμένων «αξιολογητικών» ερωτημάτων και διαρθρώνεται αντιστοίχως σε ενότητες:

- 1. Αποτελεσματικότητα:** Εξετάζεται η πορεία υλοποίησης και απαντώνται ερωτήματα σχετικά με το τι έχει παραχθεί ή αναμένεται να παραχθεί («εκροές») από το ΕΠ, εντοπίζονται καθυστερήσεις και αναλύονται οι παράγοντες που τις προκαλούν.
- 2. Πλαίσιο Επιδόσεων:** Ελέγχεται η πιθανότητα επίτευξης ενδιάμεσων στόχων που είχαν τεθεί για τις 21/12/2018 και επικαιροποιούνται οι σχετικές προβλέψεις για το 2023.
- 3. Αποδοτικότητα:** Αποτιμάται η επάρκεια του προϋπολογισμού, το μέσο κόστος των παρεμβάσεων συγκρίνεται με το προϋπολογισθέν, εντοπίζονται οι αποκλίσεις, διερευνάται η διαδικασία ένταξης έργων και η αποδοτικότητα του συστήματος διαχείρισης.
- 4. Επικαιρότητα της Λογικής της Παρέμβασης:** Διερευνάται το κατά πόσο τα δεδομένα και οι υποθέσεις που στήριξαν την στρατηγική του προγράμματος κατά το σχεδιασμό (2013-14) παραμένουν επίκαιρες και ποια είναι η πιθανή μεταβολή τους, προτείνονται αναγκαίες προσαρμογές.
- 5. Αναθεώρηση του ΕΠ:** Παρουσιάζονται προτάσεις του Αξιολογητή για την Αναθεώρηση του ΕΠ.
- 6. Προετοιμασία για τις Αξιολογήσεις Επιπτώσεων.** Υποστηρίζονται με δεδομένα και μεθοδολογικές υποδείξεις, οι μετέπειτα αξιολογήσεις του προγράμματος

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας 2014-2020.

Το ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 εγκρίθηκε στις 18/12/2014 με συνολικό προϋπολογισμό Δημόσιας Δαπάνης που μπορεί να ανέλθει στα 1.009.936.974 €, εκ των οποίων περίπου 80% είναι η συμμετοχή της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο). Όραμα του είναι: **«Η ανάδειξη της Κεντρικής Μακεδονίας σε δυναμικό αναπτυξιακό πόλο διεθνούς εμβέλειας με διακριτή ταυτότητα, ανταγωνιστική και καινοτόμο παραγωγική βάση, ποιοτικό περιβάλλον, ισχυρή κοινωνική και χωρική συνοχή.»** Το ΕΠ περιλαμβάνει ένα σύνολο 4 Στρατηγικών Στόχων:

- Μετάβαση της περιφερειακής οικονομίας σ' ένα νέο και βιώσιμο παραγωγικό μοντέλο με ανταγωνιστικότητα, εξωστρέφεια, καινοτόμο επιχειρηματικότητα και έξυπνη και φιλική αξιοποίηση των τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

- Προστασία και αειφορική διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων για διασφάλιση της ποιότητας ζωής και αποδοτικότητας των πόρων.
- Ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και δικτύων για ανάδειξη της Περιφέρειας σε μεταφορικό κόμβο διεθνούς εμβέλειας και αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης της.
- Η υποστήριξη και ενδυνάμωση της κινητικότητας και αναβάθμισης προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού, αντιμετώπιση της ανεργίας, διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Το ΕΠ διαρθρώνεται σε Άξονες Προτεραιότητας που αντιστοιχίζονται στους 10 Θεματικούς Στόχους της ευρωπαϊκής στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

ΑΠ 1 : Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας. Συνδέεται με την υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας, χρηματοδοτείται με 22.995.670,00 € και στοχεύει στην προώθηση της εφαρμοσμένης έρευνας σε τομείς ενδιαφέροντος, προαγωγή επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης και τη δημιουργία μόνιμων συνεργατικών μηχανισμών.

ΑΠ 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ). Στο πλαίσιο του θα χρηματοδοτηθούν δράσεις προϋπολογισμού 11.280.344 € για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, το ηλεκτρονικό εμπόριο και τη διεύρυνση της προσφοράς υπηρεσιών τοπικού ενδιαφέροντος από Δημόσιους Φορείς.

ΑΠ 3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσα από την αύξηση των νέων εταιρειών έντασης τεχνολογίας και καινοτομίας, την αύξηση νέων καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών και την αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας των ΜΜΕ. (104.132.987€).

ΑΠ 4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα χρηματοδοτώντας πολιτικές που στοχευμένα οδηγούν σε μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και συμβάλλουν στην βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των πολιτών, με την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και αξιοποίηση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας σε δημόσια κτίρια και υποδομές και την προώθηση της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας(32.878.754 €).

ΑΠ 5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων από φυσικές καταστροφές όπως πλημμύρες, πυρκαγιές και σεισμούς (66.939.005 €).

ΑΠ 6: Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας της χρήσης των φυσικών πόρων. Κεντρικός στόχος είναι η ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης με την βελτίωση της διαχείρισης των υδάτινων πόρων, την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, την βελτίωση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με έμφαση στην προστασία της βιοποικιλότητας, την ανάπλαση και αναζωογόνηση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών. Ο προϋπολογισμός ανέρχεται στα 114.498.848 € και οι δράσεις συμπληρώνονται από χρηματοδότηση του Ταμείου Συνοχής.

ΑΠ 7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων, μέσα από την ολοκλήρωση έργων μεταφορικών υποδομών σχετικών με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών ΔΕΔ-Μ. Θα χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις για αναβάθμιση / επέκταση μεταφορικών δικτύων με προϋπολογισμό 358.914.022, σε δύο τομείς: Ολοκλήρωση ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου και διασύνδεση με ΔΕΔ-Μ - Διείσδυση του φυσικού αερίου σε αστικές και βιομηχανικές περιοχές.

ΑΠ 8: Προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού. Αφορά δράσεις για προώθηση της απασχόλησης κυρίως σε σύνδεση με τις δράσεις των ΑΠ 1 και 3, με προϋπολογισμό 12.243.175 € στους Ειδικούς Στόχους: Αύξηση αριθμού νέων, πολύ

μικρών, μικρών και μεσαίων καινοτόμων επιχειρήσεων - Ανάπτυξη νέων γνώσεων, εξειδίκευσης και δεξιοτήτων σε τομείς υψηλού ενδιαφέροντος.

ΑΠ 9^Α (ΕΤΠΑ): Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας με τη δημιουργία πολυεπίπεδου ολοκληρωμένου σχεδίου αντιμετώπισης της φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού (44.000.604€) μέσα από: την βελτίωση υποδομών και υπηρεσιών υγείας και κοινωνικών υποδομών σε αστικές και μειονεκτικές περιοχές και την προώθηση επενδύσεων επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας.

ΑΠ 9B (ΕΚΤ): Συμπληρώνει τον ΑΠ 9Α με Ειδικούς Στόχους: Ενίσχυση πρόσβασης στην αγορά εργασίας για ομάδες που απειλούνται από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό - Βελτίωση πρόσβασης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων σε εκπαίδευση, απασχόληση, τοπική κοινωνική ζωή - Περιορισμός διακρίσεων που υφίστανται οι ευάλωτες ομάδες στην εκπαίδευση - Προαγωγή πρόσβασης μειονεκτούντων ατόμων σε υπηρεσίες υγείας / πρόνοιας / κοινωνικής φροντίδας - Αξιοποίηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την ένταξη στην αγορά εργασίας ευαίσθητων ομάδων του πληθυσμού - Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις τοπικού ή περιφερειακού χαρακτήρα.

ΑΠ 10: Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση. Έχει προϋπολογισμό 37.564.604,00 € και χρηματοδοτεί έργα υποδομής και εξοπλισμού, με έναν Ειδικό Στόχο: Ανάπτυξη σύγχρονων υποδομών εκπαίδευσης. Ο προϋπολογισμός αυξήθηκε στο πλαίσιο της αναθεώρησης.

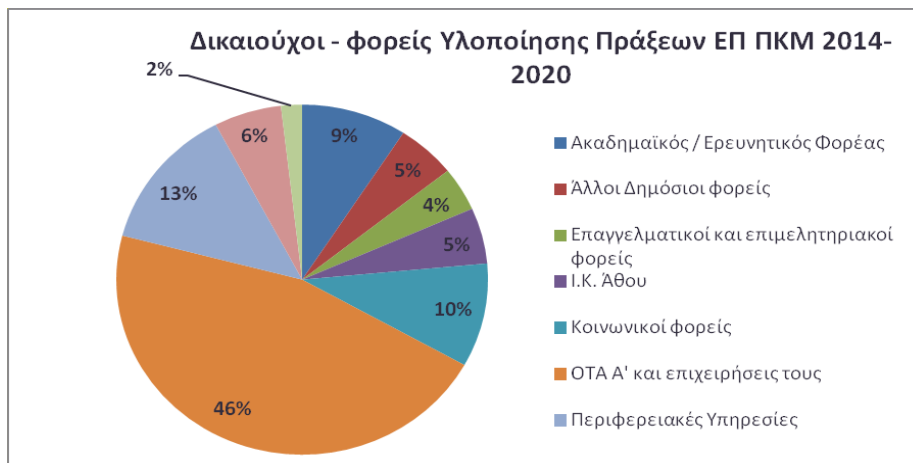
Ποια είναι η Αποτελεσματικότητα της Πορείας Υλοποίησης του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020;

Με βάση τη γενική εικόνα του, το πρόγραμμα στο σύνολο του δείχνει να μην διατρέχει ιδιαίτερο κίνδυνο μη υλοποίησης στους 68 μήνες που απομένουν ως την λήξη του. Έως 31/5/2018 είχαν εκδοθεί 112 προσκλήσεις για ένταξη έργων από Περιφέρεια, υπηρεσίες υπουργείων σε τομείς όπως Πολιτισμός, Περιβάλλον, Υγεία, Εκπαίδευση και Κοινωνική Πρόνοια, Δήμοι και νομικά τους πρόσωπα, περιφερειακές και τοπικές επαγγελματικές ενώσεις, επι-μελητήρια και κοινωνικοί φορείς, Μη κερδοσκοπικές οργανώσεις κοινωνικών υπηρεσιών, Είχαν:

- εξειδικευτεί 76 δράσεις, με συνολικό Π/Υ 842.668.815 € (88,9% του Προγράμματος)
- εκδοθεί προσκλήσεις με συνολικό Π/Υ 780.207.630 € (82,3% του Προγράμματος)
- ενταχθεί 248 πράξεις με συνολικό Π/Υ 587.280.587€ (75,3% του Προγράμματος)
- συμβασιοποιηθεί έργα με συνολικό Π/Υ 363.157.427 € (38,3% του Προγράμματος)
- απορροφηθεί 205.516.819 € (21,68% του Προγράμματος)

Τα έργα του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 υλοποιούνται από 110 διαφορετικούς φορείς που ανήκουν στον ευρύτερο Δημόσιο τομέα, αλλά και σε Επαγγελματικούς φορείς και ΜΚΟ.

Αξιολόγηση της πορείας εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος
Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας 2014-2020

Εικόνα 1: Φορείς Υλοποίησης του ΕΠ ΠΚΜ 2014 ανά κατηγορία 31/05/2018.

Οι Δήμοι και οι επιχειρήσεις τους (ΔΕΥΑ, Κοινωφελείς επιχειρήσεις τους) αποτελούν τους κυριότερους δικαιούχους του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020, καθώς 46% των πράξεων του υλοποιείται από αυτούς. Τα έργα που υλοποιούνται από Δήμους περιλαμβάνουν κυρίως την δημιουργία ή βελτίωση:

- υποδομών και μηχανισμών παρακολούθησης δικτύων ύδρευσης και πόσιμου νερού
- κοινωνικών υποδομών και μηχανισμών παροχής κοινωνικών υπηρεσιών προς ειδικές ομάδες (ΚΗΦΗ, Κοινωνικά παντοπωλεία, δομές φιλοξενίας αστέγων κ.α.)
- υποδομών υγείας για ειδικές ομάδες (ΑμΕΑ, ηλικιωμένους)
- κτιρίων και εξοπλισμού εκπαίδευσης.

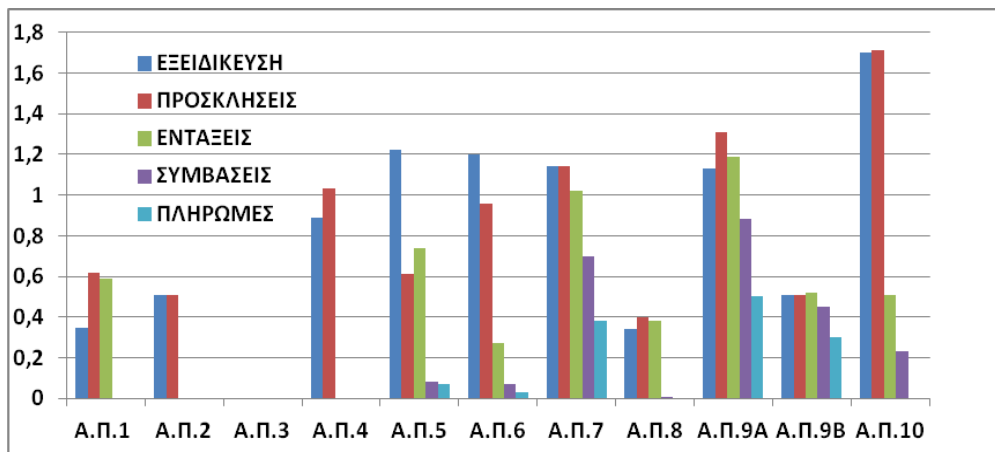
Στις κατηγορίες αυτές έργων αναμένεται να προστεθούν το 2019 και άλλες, μέσα από την υλοποίηση των σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης, σε τομείς όπως η ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών προς τους πολίτες, η ενεργειακή αποδοτικότητα και βιώσιμη κινητικότητα, η αναζωογόνηση του δημόσιου χώρου των πόλεων, η προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Σημαντικός δικαιούχος επίσης είναι και η ίδια η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας που υλοποιεί σημαντικά έργα στον τομέα της αντιπλημμυρικής προστασίας, των μεταφορών αλλά και της υποστήριξης της ίδιας της λειτουργίας και της εξειδίκευσης του Προγράμματος.

Λοιποί δικαιούχοι του ΕΠ είναι υπηρεσίες των Υπουργείων Πολιτισμού (ΕΦΑ), Υγείας (Νοσοκομεία – ΕΚΑΒ) και Πολιτικής Προστασίας (Πυροσβεστική, Τροχαία), Κοινωνικοί φορείς (ΜΚΟ, Σωματεία), τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα της ΠΚΜ και άλλοι ερευνητικοί φορείς, Επιμελητήρια και Επαγγελματικές ενώσεις (συμπεριλαμβανομένων των συλλογικών οργάνων των ΟΤΑ) και οι Μονές της Ι.Κ. του Αγίου Όρους.

Ακολούθως παρουσιάζεται η εξέλιξη του προγράμματος ανά ΑΠ και βασικό στάδιο υλοποίησης.

Αξιολόγηση της πορείας εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος
Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας 2014-2020

Εικόνα 2: Ποσοτικά στοιχεία της πορείας υλοποίησης του ΕΠ ΠΚΜ ανά άξονα προτεραιότητας στις 31/05/2018.

Σε κάθε άξονα η τιμή 1 ισούται με τον προϋπολογισμό του ΑΠ - στις στήλες παρουσιάζεται το % του προϋπολογισμού που είχε εξειδικευτεί, προκηρυχτεί μέσω προσκλήσεων, ενταχθεί ως προϋπολογισμός εγκεκριμένων πράξεων έργων και τέλος πληρωθεί στους φορείς υλοποίησης.

Η κατάσταση από ΑΠ σε ΑΠ παρουσιάζει διαφοροποιήσεις με τους ΑΠ 01, 02, 03, 04 και 08 να εμφανίζουν μηδενικές συμβάσεις και πληρωμές, τους 07 και 9Α να έχουν ολοκληρώσει τα στάδια ένταξης έργων και μαζί με τους ΑΠ 04, 05, 06, 10 να εμφανίζουν ολοκληρωμένη εξειδίκευση. Το πρόγραμμα μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε τρία διακριτά τμήματα:

- Το εμπροσθοβαρές, που αποτελείται κυρίως από τα «phasing έργα», που είχαν ξεκινήσει πριν το 2015 και είτε ολόκληρα, είτε τμήματα τους μεταφέρθηκαν στο Πρόγραμμα. Οι πράξεις αυτές δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα σε σχέση με την προσαρμογή τους στο νέο θεσμικό πλαίσιο.
- Το τμήμα που υλοποιείται με σταθερό ρυθμό. Το αποτελούν κατά κύριο λόγο έργα του ΕΚΤ που υλοποιούνται ως ετήσιες επεκτάσεις παγιωμένων δράσεων και δομών.
- Το τμήμα που παρουσιάζει μικρή ενεργοποίηση και ελάχιστη υλοποίηση. Περιλαμβάνει το σύνολο της πολιτικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση, τον ΑΠ 04, αρκετές δράσεις του ΑΠ 06 (φυσικό περιβάλλον) και «νέους» τομείς κοινωνικής πολιτικής που αφορούν δράσεις υγείας (ΤΟΜΥ), μειονεκτικές ομάδες (Ρομά, μετανάστες), με δυσκολίες εκκίνησης λόγω αργοποριών στην εξειδίκευση των κεντρικών πολιτικών, μη ύπαρξη δομών και στελέχωσης των δικαιούχων.

Αρνητικά στην υλοποίηση επέδρασαν καθυστερήσεις στο επίπεδο των τομεακών πολιτικών και κυρίως η αδυναμία έγκαιρης εκπλήρωσης αιρεσιμοτήτων (απόκλιση από τις ορισμένες στο ΕΣΠΑ 2014-20 ημερομηνίες, σε ορισμένες περιπτώσεις πάνω από 24 μήνες). Το σύνολο των ζητημάτων αυτών αντιμετωπίζονταν κεντρικά και ήταν υπεράνω των δυνατοτήτων της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης και της Περιφέρειας, η παρέμβαση των οποίων υπήρξε (μέχρι στιγμής) σε κάθε περίπτωση άμεση.

Το ΕΠ θα βρεθεί στο άμεσο χρονικό διάστημα σε κρίσιμη καμπή. Καθώς η δυναμική του πρώτου τμήματος έργων θα αρχίσει να εξαντλείται, η ροή της υλοποίησης πρέπει να ενισχυθεί με ένταξη πράξεων σε δράσεις που ως σήμερα παρουσιάζουν μηδενική ή ελάχιστη επίτευξη. Από πλευράς Διαχείρισης του Προγράμματος υπάρχει η κατάλληλη προετοιμασία και προσμονή, καθώς ο ρυθμός έκδοσης προσκλήσεων έχει υπερδιπλασιαστεί στο β' εξάμηνο του 2017 και κυρίως στο πρώτο πεντάμηνο του 2018. Προκειμένου η υλοποίηση να παραμείνει σε ασφαλή επίπεδα πρέπει να δοθεί βάρος σε τρεις κύριες παραμέτρους:

1. Ενεργοποίηση των έργων κρατικών ενισχύσεων, που αντιπροσωπεύουν 15% του Π/Υ του ΕΠ και περιέχουν υποέργα με σχετικά μικρό χρόνο υλοποίησης,

2. Επιτάχυνση των έργων και σταθεροποίηση των ροών πληρωμών των Ειδικών Στόχων που έχουν επηρεαστεί καίρια από την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τις Δημόσιες Συμβάσεις, και που αντιπροσωπεύουν περίπου 12% του Π.Υ.
3. Εκκίνηση της υλοποίησης των Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης, όχι μόνο λόγω της χρηματοδοτικής βαρύτητας τους στο ΕΠ, αλλά κυρίως λόγω της μόχλευσης που μπορούν να επιφέρουν σε διαφορετικές Επενδυτικές Προτεραιότητες.

Ένα άμεσο συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάλυση της αποτελεσματικότητας, όπως προκύπτει και από την Εικόνα 1 είναι ότι μέχρι στιγμής στο σύνολο τους οι φορείς μπόρεσαν να ανταποκριθούν επιτυχώς στην προσφορά πόρων του Προγράμματος σύμφωνα με το Σχεδιασμό. Οι προσαρμογές του προγράμματος στην ζήτηση ήταν λίγες, μικρής σημασίας (χωρίς δηλαδή να δημιουργούν ανάγκη αναθεώρησης της Λογικής της Παρέμβασης) και κυρίως είχαν διορθωτικό χαρακτήρα, δηλαδή θα συμβάλουν ιδιαίτερα στα αποτελέσματα, στις επιπτώσεις και στην παραγωγή προστιθέμενης αξίας του προγράμματος. Οι αλλαγές (και οι λόγοι αποδοχής τους) ήταν:

- Ο διπλασιασμός του προϋπολογισμού της δράσης «Ενίσχυση Δημόσιων υποδομών έρευνας και καινοτομίας» προκειμένου να ενταχθεί σ' αυτήν το σύνολο των θετικά αξιολογημένων έργων. Ο διπλασιασμός του προϋπολογισμού οδηγεί σε υπερδιπλασιασμό της αναμενόμενης τιμής του δείκτη εκροής και υιοθετήθηκε διότι τα έργα αναμένεται να έχουν ιδιαίτερα υψηλή προστιθέμενη αξία που θα ενισχύσει το σύνολο των θετικών επιπτώσεων και αποτελεσμάτων του συνόλου των δράσεων των ΑΠ01, 02 και 03.
- Η πρόβλεψη για αύξηση του προϋπολογισμού για δράσεις βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας σε Δημόσια κτήρια, όπου κατά την περίοδο υποβολής προτάσεων υπήρξε μεγάλη ζήτηση.
- Η μείωση του προϋπολογισμού για έργα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, λόγω κάλυψης της ζήτησης ώριμων έργων (έργων ικανών να υλοποιηθούν εντός των χρονικών ορίων της Προγραμματικής Περιόδου) στην θεματική «διάβρωση των ακτών».
- Η κατάργηση του Ειδικού Στόχου «Εξελιγμένες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στην διαχείριση αποβλήτων», λόγω της κατάργησης αναγκών και έργων από το αναθεωρημένο (2017) ΠΕΣΔΑ Κεντρικής Μακεδονίας.

Πόσο αποδοτικό είναι μέχρι στιγμής το ΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2014-2020;

Η εξέταση της αποδοτικότητας του μηχανισμού διαχείρισης εστίασε στην αξιολόγηση των διαδικασιών του κύκλου ένταξης έργων, ο οποίος περιλαμβάνει εξειδίκευση δράσεων, προκήρυξη προσκλήσεων, υποστήριξη φορέων στην κατάθεση προτάσεων, υποβολή και αξιολόγησης των προτάσεων και ένταξη των έργων. Η διερεύνηση περιελάμβανε την εξέταση των στοιχείων των προσκλήσεων (ημερομηνίες, στατιστικά συμμετοχής κ.α.) και μια σειρά συνεντεύξεων με τα αρμόδια στελέχη της ΕΥΔ ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020. Συνολικά διαπιστώθηκε υψηλή ετοιμότητα από πλευράς ΕΥΔ, άμεση ενεργοποίηση προσκλήσεων και εκ των προτέρων κατάλληλη προεργασία κάθε φορά με στόχο την εξοικονόμηση χρόνου. Οι όροι και τα κριτήρια επιλεξιμότητας θεωρούνται ικανοποιητικά. Προβλήματα εντοπίστηκαν στην περίπτωση των έργων προστασίας διάβρωσης ακτών, που οφείλονται στις απαιτητικές και χρονοβόρες διαδικασίες ωρίμανσης των έργων. Σε ορισμένες περιπτώσεις το πρόγραμμα προσαρμόστηκε στις απαιτήσεις υψηλής ζήτησης, αυξάνοντας τον προϋπολογισμό των προσκλήσεων προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των εντασσόμενων έργων: η πρακτική αυτή αναμένεται να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά του. Η κατανομή που

προκύπτει από τέτοιες διαφοροποιήσεις δεν επηρεάζει τη στοχοθεσία και τη Λογική της Παρέμβασης του Προγράμματος.

Η αποδοτικότητα καθορίζεται σημαντικά από την ποιότητα των προτάσεων, την δυνατότητα των φορέων υποβολής τους να σχεδιάσουν με ακρίβεια και συνέπεια τις παρεμβάσεις τους

Τι είναι το Πλαίσιο Επιδόσεων και πως αναμένεται να επιτευχθεί;

Το «πλαίσιο επιδόσεων» και το «αποθεματικό επίδοσης» έχουν συμπεριληφθεί ως υποχρεωτικά στοιχεία στα προγράμματα, για να εξασφαλιστεί ότι τα προγράμματα διατηρούνται εντός τροχιάς και ότι η πρόοδος τους μπορεί να μετρηθεί επαρκώς. Το «πλαίσιο επίδοσης» ορίζει τα ενδιάμεσα ορόσημα και τους τελικούς στόχους σε επίπεδο κάθε ΑΠ, που πρέπει να επιτευχθούν έως το τέλος του 2018 και του 2023 αντίστοιχα. Η πρόοδος στην επίτευξη ορόσημων και στόχων παρακολουθείται με βάση τέσσερις κατηγορίες δεικτών: οικονομικούς δείκτες, δείκτες εκρών και αποτελεσμάτων και τα βασικά βήματα υλοποίησης. Το Πλαίσιο Επιδόσεων του ΕΠ περιλαμβάνει συνολικά δείκτες για το 50% του προϋπολογισμού κάθε ΑΠ: 16 δείκτες εκρών, 3 Βασικά στάδια υλοποίησης (ΒΣΥ), 11 οικονομικούς δείκτες (ένα σε κάθε άξονα).

Το 2019 αποτελεί έτος ελέγχου του Πλαισίου Επίδοσης: συγκεκριμένα ελέγχεται η επίτευξη των Οροσήμων που έχουν δηλωθεί ότι θα έχουν εκπληρωθεί επιτυχώς ως τις 31/12/2018. Η επιτυχής εκπλήρωση των οροσήμων του 2018 συνεπάγεται δυνατότητα χρήσης του αποθεματικού απόδοσης του ΑΠ, δηλαδή ενός επιπλέον 6,25% χρηματοδοτικών πόρων. Στις περιπτώσεις μη επίτευξης των στόχων, οι πόροι παραμένουν μεν στο Πρόγραμμα αλλά μεταφέρονται στους ΑΠ που παρουσιάζουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Σύμφωνα με τα ως τώρα δεδομένα, την εκτίμηση που μπορεί να γίνει για τις αναμενόμενες εκροές των έργων που υλοποιούνται ήδη, τον χρονικό προγραμματισμό για ένταξη και υλοποίηση νέων έργων και το εκφρασμένο ενδιαφέρον φορέων και δικαιούχων, το 2023 οι εκροές του ΕΠ θα υπερκαλύψουν τους στόχους που είχαν τεθεί στους περισσότερους τομείς, πλην εκείνων που σχετίζονται με τις κρατικές ενισχύσεις σε επιχειρήσεις, λόγω των καθυστερήσεων σε κεντρικό επίπεδο που έχουν ήδη αναφερθεί. Ωστόσο, ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις το ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 δεν πρόκειται συνολικά να έχει απώλεια πόρων και θα υπάρξει μόνο μια ανακατανομή του αποθεματικού προς τομείς με υψηλή επίτευξη.

Παραμένει επίκαιρο το ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020; Τι χρειάζεται για να βελτιωθεί;

Ο Σχεδιασμός του προγράμματος βασίζεται στην Λογική της Παρέμβασης, δηλαδή στην λογική διασύνδεση αναγκών – δράσεων- εκρών και αποτελεσμάτων. Η αξιολόγηση της Λογικής της Παρέμβασης περιελάμβανε την επικαιροποίηση των στοιχείων της ανάλυσης και την εξέταση της σχετικής μεταβολής μεταξύ 2014-2018. Η διερεύνηση των αναγκών και προοπτικών δείχνει ότι η στρατηγική του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 εξακολουθεί να είναι επίκαιρη, συνεπής και συνεκτική. Είναι συμβατή και ανταποκρίνεται πλήρως στις επιδιώξεις νεοτέρων πολιτικών και στρατηγικών εθνικού / περιφερειακού επιπέδου. Οι μεταβολές των αναγκών αλλά και η επιμονή κάποιων κοινωνικο-οικονομικών φαινομένων προκαλούν ορισκά ανάγκες μετατόπισης πόρων από τον τομέα της «βιώσιμης ανάπτυξης» σε αυτό της «ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς». Η μετακίνηση αυτή είναι αναγκαία κυρίως για λόγους αποδοτικότητας του Προγράμματος παρά για λόγους βελτίωσης των αποτελεσμάτων του.

Η Πρόταση Αναθεώρησης περιλαμβάνει τις κατά τον αξιολογητή ενδεδειγμένες ενέργειες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που επισημάνθηκαν στις προηγούμενες Ενότητες της Αξιολόγησης και αφορούν στην πορεία υλοποίησης, στο πλαίσιο επίδοσης, στην αποδοτικότητα, στη συνοχή και συνάφεια της ΛΤΠ. Οι προτάσεις αυτές είναι:

- Η κατάργηση ενός Ειδικού Στόχου.
- Η κατάργηση / αλλαγή 3 δεικτών αποτελέσματος καθώς και προσαρμογή της μεθοδολογίας μέτρησης ενός ακόμα, σε επίπεδο χώρας και όχι περιφέρειας.
- Η αναθεώρηση των αναμενόμενων τιμών αποτελεσμάτων σε 6 Ειδικούς Στόχους.

Θα υπάρξει άλλη αξιολόγηση του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020;

Ο κύκλος του Προγράμματος από την έμπνευση του ως την ολοκλήρωση και τον απολογισμό του περιλαμβάνει αρκετές ακόμα αξιολογήσεις, οι οποίες η κάθε μία έχουν την δική τους σκοπιμότητα.

Η τελική ενότητα της παρούσας πρώτης αξιολόγησης αναφέρεται στην Προετοιμασία των Αξιολογήσεων Επιπτώσεων του Προγράμματος που θα εκπονηθούν μετά το 2021 ως το τέλος της περιόδου. Οι Αξιολογήσεις των Επιπτώσεων ή Αξιολογήσεις Αντίκτυπου (Impact Evaluation - AE) εξετάζουν τις μακροχρόνιες και μόνιμες αλλαγές που επιφέρει ένα πρόγραμμα και οι παρεμβάσεις του, στο κοινωνικοοικονομικό και περιβαλλοντικό σύστημα που εφαρμόζεται. Εστιάζουν δηλαδή στην ερμηνεία του αντίκτυπου που έχει μια αναπτυξιακή παρέμβαση στην περιοχή εφαρμογή της.

Στόχος της προετοιμασίας είναι ο προσδιορισμός της διαθεσιμότητας των δεδομένων που θα απαιτηθούν για αυτές τις μελλοντικές αξιολογήσεις. Η διερεύνηση δείχνει ότι οι επιπτώσεις του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 θα είναι πολυεπίπεδες και πολυσύνθετες, καθώς ορισμένα αποτελέσματα αναμένεται να συνεργήσουν αλλά και να προκαλέσουν περαιτέρω δευτερογενή αποτελέσματα. Η προετοιμασία των Αξιολογήσεων Επιπτώσεων περιλαμβάνει επίσης την ανάπτυξη προτάσεων μεθοδολογίας για την εκτίμηση (ποσοτική ή/και ποιοτική) της συμβολής του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 στους δείκτες αποτελεσμάτων του Προγράμματος και για την εξειδίκευση των περιεχομένων (διαμόρφωση αξιολογητικών ερωτημάτων) για τις προτεινόμενες από το Σχέδιο Αξιολόγησης του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 Αξιολογήσεις Επιπτώσεων.

Πρώτος Απολογισμός των Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης

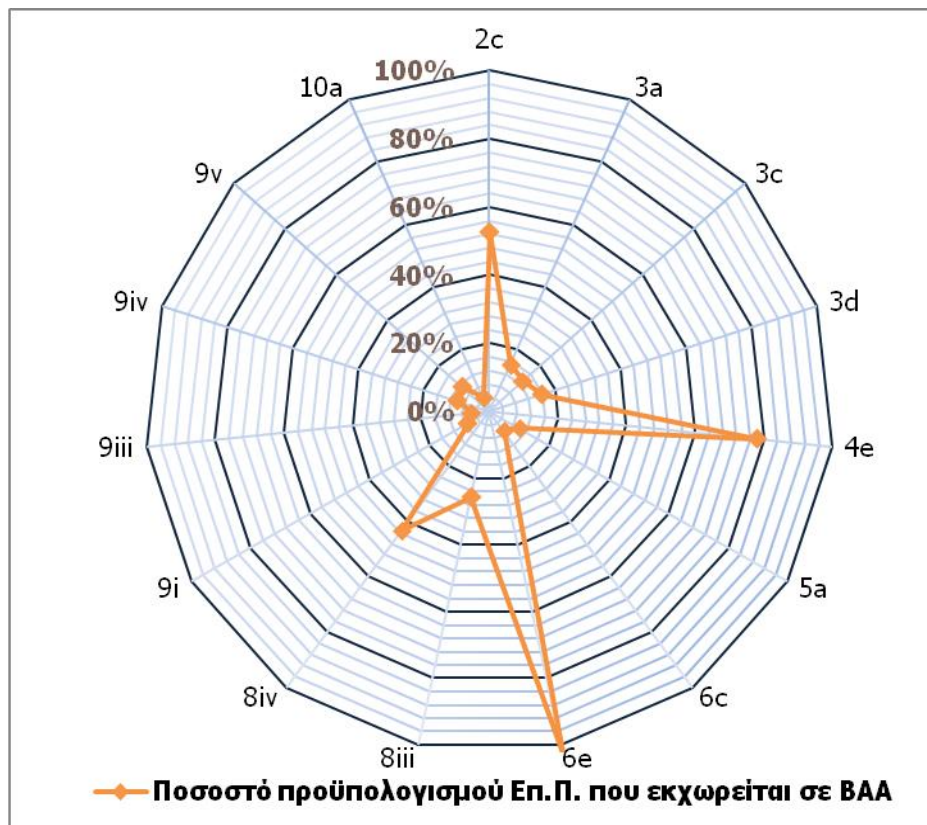
Τόσο από άποψη Στρατηγικής, όσο και ως οικονομική βαρύτητα, η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη αποτελεί σημαντικό κομμάτι του ΕΠ ΚΜ 2014-2020. Επιλογή της Περιφέρειας υπήρξε να διατεθεί περίπου το 10% των πόρων για την αστική ανάπτυξη (έναντι 5% της υποχρέωσης από τον Κανονισμό του ΕΤΠΑ).

Στο Πρόγραμμα έχουν ενταχθεί 7 σχέδια ΒΑΑ (Θεσσαλονίκη, Σέρρες, Κατερίνη, Βέροια, Έδεσσα, Νάουσα, Γιαννιτσά) έναντι της προγραμματικής δέσμευσης για υλοποίηση 1 (Θεσσαλονίκη) + 2 ΒΑΑ.

Το σύνολο των πόρων που δεσμεύονται στα ΒΑΑ, σύμφωνα με τις αποφάσεις εκχώρησης, ανέρχεται στα 90.875.308 € (75.157.000 ΕΤΠΑ + 15.718.308 ΕΚΤ) που ισοδυναμεί με 10,8% του προϋπολογισμού του Προγράμματος. Αν στο ποσό αυτό προστεθούν και τα ποσά που αφορούν δράσεις κρατικών ενισχύσεων (που δεν έχουν εκχωρηθεί) σύμφωνα με τα εγκεκριμένα σχέδια, το ποσοστό αναμένεται να ανέλθει σε 12,6% του προϋπολογισμού του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020.

Η συμβολή των δράσεων των ΒΑΑ στις εκροές και τα αποτελέσματα του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 εξαρτάται από την βαρύτητα των δράσεων αυτών στο σύνολο των δράσεων της κάθε Επενδυτικής Προτεραιότητας του Προγράμματος.

Αξιολόγηση της πορείας εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος
Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας 2014-2020

Εικόνα 3 Επίδραση BAA στο ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020

Όπως παρουσιάζεται στο παραπάνω Διάγραμμα, εξαρτώμενες από τις BAA Επενδυτικές Προτεραιότητες είναι κυρίως:

- Η 6e, η οποία έχει εκχωρηθεί στις BAA σε ποσοστό 102,6% του προϋπολογισμού της.
- Η 4e, το ποσοστό εκχώρησης της οποίας ανέρχεται στο 78%.
- Η 2c, το ποσοστό εκχώρησης της οποίας ανέρχεται στο 52,5%.
- Οι 8iii και 8v το ποσοστό εκχώρησης της οποίας ανέρχεται στο 25,8% και 43,4% αντίστοιχα.

Η διαδικασία υλοποίησης των BAA υπήρξε μια διακριτή, ειδικού χαρακτήρα διαδικασία η οποία περιελάμβανε την κατάρτιση του Οδηγού σύνταξης και αξιολόγησης των Σχεδίων (2016), την Πρόσκληση για την κατάθεση των Στρατηγικών και των Σχεδίων δράσης των Αστικών Αρχών (4/2017), την αξιολόγηση των προτάσεων και την έκδοση των αποφάσεων εκχώρησης αρμοδιοτήτων ΕΦΔ στις επιλεγμένες αστικές αρχές (7/2017). Οι πρώτες προσκλήσεις για την Μητροπολιτική Περιοχή Θεσσαλονίκης εκδόθηκαν τον 12/2017 και για τις άλλες πόλεις από τον 1/2018. Ως τις 31/05/2018 έχουν προκηρυχτεί 34 Προσκλήσεις για εντάξεις έργων με συνολικό Π/Υ 53.434.000 €. Από αυτές οι 12 (Π/Υ 38.808.000€) αφορούν την Μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης. Δεν υπήρχαν εντάξεις έργων από BAA στο ΕΠ ΚΜ 2014-2020, ωστόσο αναμένονταν αρκετές στο άμεσο διάστημα.

Η ένταξη έργων στις BAA ξεκίνησε τον 6/2018 και ως τον 12/2018 είχαν ενταχθεί συνολικά 59 πράξεις συνολικού προϋπολογισμού 28.788.435,00 €. ποσό που αντιστοιχεί στο 31,8% του προϋπολογισμού των αποφάσεων εκχώρησης στις ΣΒΑΑ. Στο διάστημα της πρώτης Αξιολόγησης δεν υπήρχαν ολοκληρωμένα έργα από τις BAA. Η διερεύνηση του τρόπου υλοποίησης των έργων αυτών και του ερωτήματος κατά πόσο η επιλογή αυτή ενίσχυσε την αποτελεσματικότητα και τον αντίκτυπο του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 θα

διερευνηθεί στο πλαίσιο ειδικής αξιολόγησης που προγραμματίζεται να υλοποιηθεί το 2020 και θα αφορά αποκλειστικά τα Σχέδια ΒΑΑ.

Κύρια Μαθήματα και συστάσεις που αφορούν τους φορείς υλοποίησης:

Παρουσιάζονται ορισμένα συμπεράσματα που προέκυψαν κατά το έργο της αξιολόγησης και μπορούν να φανούν χρήσιμα στο μέλλον στους δικαιούχους και φορείς υλοποίησης προτάσεων έργων στο υφιστάμενο ή στο επόμενο Πρόγραμμα. Τα πορίσματα αφορούν κυρίως τις διαδικασίες σχεδιασμού και ένταξης έργων που απασχόλησαν κυρίως την υλοποίηση του Προγράμματος και αναλύονται ανά Άξονα Προτεραιότητας.

ΑΠ 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Η διαδικασία αξιολόγησης προτάσεων στον τομέα χρηματοδότησης έργων ΤΠΕ για την παροχή υπηρεσιών προς επιχειρήσεις και πολίτες από τοπικούς φορείς έδειξε ότι οι Δήμοι θα πρέπει να εστιάσουν κυρίως σε προτάσεις που συνδέονται άμεσα με τις λειτουργίες και τις καθημερινές τους δραστηριότητες και με την ανάπτυξη υπηρεσιών που ήδη προσφέρουν. Εκ του αποτελέσματος προκύπτει ότι είναι δύσκολο να υποστηρίξουν «ιδέες» σε τομείς όπως ο πολιτισμός, ή η υγεία έναντι προτάσεων που κατατίθενται από άλλους δημόσιους φορείς που δραστηριοποιούνται εξειδικευμένα στην άσκηση των θεματικών αυτών αρμοδιοτήτων (όπως Νοσοκομεία, ή φορείς του ΥΠΠΟ), ή έχουν τεχνολογικό πλεονέκτημα (όπως Ερευνητικά και ακαδημαϊκά κέντρα), αλλά και πληρέστερη διοικητική δομή, όπως οι μεγαλύτεροι σε πληθυσμό και υπηρεσίες Δήμοι της Περιφέρειας.

Προκειμένου να αξιολογήσουν καλύτερα την πιθανότητα επιτυχίας τους (λαμβανομένων και των ειδικών κατευθύνσεων που ενδεχομένως θα δοθούν) οι Δήμοι (κυρίως της περιφέρειας) θα πρέπει να έχουν υπόψη ότι:

- Κύριο στοιχείο αξιολόγησης στην ανάπτυξη υπηρεσιών ΤΠΕ προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις είναι η αποτελεσματικότητα παρά ο καινοτόμος χαρακτήρας. Η ψηφιοποίηση μιας καθημερινής δραστηριότητας με σαφή αποτελέσματα στην ποιότητα ζωής του πολίτη, στη μείωση του διοικητικού φόρτου / κόστους, ή του κόστους / χρόνου παροχής υπηρεσίας, υπερτερεί για τους σκοπούς του μέσου, μιας καινοτόμου εφαρμογής με δυνητικά γενικά αποτελέσματα (π.χ. αύξηση επισκεψιμότητας περιοχής).
- Εξίσου σημαντικό είναι να αποδεικνύεται στις προτάσεις και να τεκμηριώνεται με σαφήνεια ο τρόπος που θα διασφαλίζεται η λειτουργία, ανατροφοδότηση, συντήρηση και περαιτέρω ανάπτυξη της εφαρμογής μετά το πέρας της περιόδου στήριξης.

ΑΠ 4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Η Οδηγία για την Ενεργειακή Αποδοτικότητα έχει μακροχρόνια στόχευση (2030) και αναμένεται να έχει επαυξημένη χρηματοδοτική στήριξη στο νέο Πρόγραμμα. Το ζήτημα της αναθεώρησης του ΚΕΝΑΚ είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση προκήρυξης της πρόσκλησης στο ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020. Ωστόσο, δεδομένου ότι δεν θα απαιτηθεί νέα αναθεώρηση για την περίοδο 2021-2027 και ότι υπήρξε μεγάλη ζήτηση (και αντίστοιχη υπερδέσμευση) στο παρόν πρόγραμμα, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη από τους φορείς ότι νέες παρόμοιες δράσεις θα προκύψουν άμεσα με την ενεργοποίηση των προγραμμάτων της Περιόδου 2021-2027. Επισημαίνεται ότι οι προσκλήσεις για βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας σε δημόσια κτήρια είναι ανταγωνιστικές και σημαντικό ρόλο στην επιλογή έργων έχει τόσο ο βαθμός εξοικονόμησης που θα επιτευχθεί όσο και η μείωση της συνολικής κατανάλωσης στην χρήση.

Είναι γενικότερα περισσότερο σκόπιμο (και προφανώς με μεγαλύτερες πιθανότητες χρηματοδότησης) οι φορείς να προτείνουν κτήρια που φιλοξενούν χρήσεις και δραστηριότητες με υψηλές ενεργειακές απαιτήσεις όπως αυτός μπορεί να προκύψει μέσα από έναν συνολικό ενεργειακό σχεδιασμό και την ανάλυση του προτύπου κατανάλωσης τους. Η προετοιμασία ενός φακέλου ενεργειακού έργου εξαρτάται από την χρήση και τις δραστηριότητες, εκτιμάται ωστόσο ότι μαζί με τις διαδικασίες ανάθεσης δεν ξεπερνάει του 6 με 10 μήνες.

ΑΠ 5: Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Κύριο εμπόδιο στην ένταξη περισσότερων έργων προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και κυρίως της εφαρμογής δράσεων για την προστασία των ακτών από την διάβρωση, ήταν οι ιδιαίτερα απαιτητικές και αργές διαδικασίες ωρίμανσης των έργων. Προβλήματα εστιάζονται σε δύο κύριες διαδικασίες: (α) την απόκτηση άδειας χρήσης του Αιγιαλού από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών και (β) την Περιβαλλοντική αδειοδότηση που περιλαμβάνει και την γνωμοδότηση της Εφορίας Εναλίων Αρχαιοτήτων. Τα εμπόδια αυτά σε συνδυασμό με το μεγάλο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την υλοποίηση πράξεων προστασίας ακτών καθιστά επισφαλής ως προς τον χρόνο ολοκλήρωσης την ένταξη νέων έργων στο παρόν Πρόγραμμα. Ωστόσο, παρά την δυσκολία της τρέχουσας συγκυρίας και ανεξάρτητα από την αναγκαιότητα υλοποίησης και άλλων σημαντικών έργων προστασίας των ακτών στην ΠΚΜ, είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί ότι οι χρηματοδοτικοί πόροι που αφορούν την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, θα είναι επαυξημένοι στον προϋπολογισμό των Προγραμμάτων της Πολιτικής Συνοχής σύμφωνα με την πρόταση των νέων Κανονισμών για την Περίοδο 2021-2027. Στόχος συνεπώς θα πρέπει να είναι η καλύτερη προετοιμασία των περιφερειακών και δημοτικών φορέων ώστε να γίνει αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση της χρηματοδοτικής ευκαιρίας στην νέα περίοδο. Ως προς αυτό επισημάνονται ειδικά τα εξής:

- στο πλαίσιο του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 εκπονείται το Περιφερειακό Σχέδιο για την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής (αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2019) και υποστηρίζεται η δημιουργία του ειδικού Παρατηρητηρίου για την Παρακολούθηση των φαινομένων διάβρωσης των ακτών στην Περιφέρεια. Τα δύο αυτά έργα θα προσφέρουν μια πληρέστερη τεκμηρίωση και ιεράρχηση των αναγκών και θα υποστηρίξουν τον τεχνικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό και την αδειοδότηση των νέων έργων.
- Δεδομένου ότι η όποια αλλαγή πλαισίου για την νομιμοποίηση εργασιών στον αιγιαλό δεν εξαρτάται ούτε από τους φορείς υλοποίησης των έργων, ούτε από την Περιφέρεια, θα πρέπει έγκαιρα οι φορείς (πριν το 2020) να δραστηριοποιηθούν για διασφάλιση των απαραίτητων αδειών έργων στον αιγιαλό. Με την υλοποίηση των δύο παραπάνω υποστηρικτικών εργαλείων (Σχέδιο, Παρατηρητήριο) θα ήταν ενδεχόμενα σκόπιμο να συσταθεί μια επιτροπή συντονισμού και διαβούλευσης σε περιφερειακό επίπεδο με κύριο σκοπό την διαμεσολάβηση και την συνεργασία με τις εθνικές υπηρεσίες των εμπλεκόμενων υπουργείων ώστε να επιταχυνθούν οι διαδικασίες και να ξεπεραστούν σημαντικά προβλήματα.
- Όπως προκύπτει και από την αξιολόγηση των προτάσεων που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΣ 5^ο1 του ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020 και κυρίως από τους λόγους αποκλεισμού ορισμένων εξ αυτών, θα πρέπει να δοθεί σημαντικά μεγαλύτερη βαρύτητα στην υιοθέτηση οικοσυστημικών παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση της διάβρωσης. Σε αντίθεση με δαπανηρά τεχνικά έργα όπως π.χ. εγκατάσταση τοιχίων αντιστήριξης εντός αιγιαλού, έργα βασισμένα στην οικοσυστημική προσέγγιση (ECO-DRR) ή έργα οικολογικής μηχανικής που περιλαμβάνουν π.χ. φυτεύσεις ακτογραμμών, δημιουργία αναβαθμών, διαχειριστικά μέτρα κ.α., έχουν πολύ μικρότερο κόστος, έχουν μακροπρόθεσμα μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, προκαλούν ευρύτερες θετικές επιπτώσεις και συνέργιες, είναι οικονομικά βιώσιμα και ανθεκτικά (δεν απαξιώνονται μεσοπρόθεσμα). Παράλληλα απαιτούν πολύ «ηπιότερη» περιβαλλοντική αδειοδότηση, ευκολότερη απόκτηση και άσκηση δικαιωμάτων επί του αιγιαλού, ενώ λόγω καλύτερης αποδοτικότητας (μικρότερο κόστος) θα επιτρέψουν την κάλυψη περισσότερων αναγκών.

Παρόμοιες συστάσεις αφορούν και τα έργα αντιμετώπισης του πλημμυρικού κινδύνου τα οποία αναμένεται να έχουν την Περίοδο 2021-2027 εξίσου υψηλή χρηματοδοτική βαρύτητα. Το 2018 εγκρίθηκαν τα σχέδια διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας (<http://floods.ypeka.gr/index.php/sxedia-diaxeirisis#>) βάσει των οποίων παρέχονται οι απαραίτητες κατευθύνσεις και τα μέτρα πρόληψης καταστροφών και διαχείρισης κινδύνου (Κεφάλαιο 10 κάθε σχεδίου). Προκειμένου να ενισχυθούν τα μέτρα αυτά, οι υπεύθυνοι φορείς θα πρέπει να αρχίσουν την εξειδίκευση, ωρίμανση και αδειοδότηση των έργων αυτών, προκειμένου να είναι άμεσα έτοιμοι να τα εντάξουν για χρηματοδότηση στην αρχή του νέου Προγράμματος. Και σε αυτή την περίπτωση, δεδομένου ότι εκτιμάται ότι οι πόροι δεν θα επαρκέσουν για την κάλυψη του συνόλου των αναγκών συνιστάται στους φορείς να εξετάσουν λύσεις οικισυστημικής προσέγγισης και ενσωμάτωσης μέτρων ECO-DRR.

ΑΠ 9: (ΕΤΠΑ): Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας με τη δημιουργία πολυεπίπεδου ολοκληρωμένου σχεδίου αντιμετώπισης της φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού.

Η διαδικασία ένταξης έργων στην Πρόσκληση για τις Κοινωνικές Υποδομές ήταν χρονοβόρα καθώς το φυσικό αντικείμενο των πράξεων περιελάμβανε προμήθεια μικρο-εξοπλισμού, όπου παρατηρήθηκε μεγάλη διασπορά των τιμών μονάδας που δήλωσαν οι φορείς σε ομοειδείς κατηγορίες δαπανών. Οι αποκλίσεις αυτές δυσκόλεψαν ιδιαίτερα την διαδικασία αξιολόγησης. Προκειμένου να περιοριστούν, η ΔΑ αποφάσισε την ομογενοποίηση των τιμών και ακολούθως τον επανακαθορισμό του προϋπολογισμού όλων των προτάσεων. Η διαδικασία αυτή επιβράδυνε την ένταξη των πράξεων, οδήγησε ωστόσο σε βελτίωση της αποδοτικότητας του προγράμματος.

Βάσει των παραπάνω εκτιμάται ότι η εισαγωγή της διαδικασίας του απλοποιημένου κόστους στον συγκεκριμένο τύπο πράξεων θα είναι ιδιαίτερα θετική τόσο ως προς την βελτίωση της ικανότητας των δικαιούχων στην σύνταξη των προτάσεων, όσο και ως προς την βελτιστοποίηση, χρονικά και ποιοτικά, της αξιολόγησης τους.

ΑΠ 10 - Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση

Βάσει των ενταγμένων έργων που αφορούν στην κατασκευή σχολικής στέγης για την προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, προκύπτει ένα μέσο κόστος που κυμαίνεται περίπου στα 8.200 € ανά νέα θέση εκπαίδευσης που δημιουργείται - η τιμή αυτή θα πρέπει να λαμβάνεται ως ενδεικτική κατά την συγκρότηση προτάσεων.

Προκαταρτικές επισημάνσεις για την προετοιμασία των φορέων ενόψει της νέας Προγραμματικής Περιόδου.

Παρά το γεγονός ότι το ΕΠ ΠΚΜ2014-2020 έχει μόλις ξεπεράσει το μέσο της περιόδου υλοποίησης του (2014-2023) και το βάρος βρίσκεται πλέον κυρίως στην υλοποίηση των έργων που έχουν ενταχθεί και στην ένταξη των πράξεων που εκκρεμούν, είναι ήδη επιτακτική η προετοιμασία σε όλα τα επίπεδα για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Για τον λόγο αυτό παρουσιάζονται παρακάτω κάποια αρχικά στοιχεία που πρέπει οι φορείς υλοποίησης να έχουν υπόψη τους για να ξεκινήσουν την προετοιμασία του μελλοντικού σχεδιασμού τους. Τα στοιχεία αυτά παρέχονται με κάθε επιφύλαξη καθώς οι Προτάσεις της Επιτροπής για τους Κανονισμούς της Περιόδου 2021-2027 που δημοσιεύτηκαν στις 30/5/2018 δεν έχουν ακόμα οριστικοποιηθεί, ενώ σε αρκετά σημεία αναμένεται να δοθούν επιπλέον διευκρινήσεις.

Σύμφωνα με τις προτάσεις της Επιτροπής για τον προϋπολογισμό και τους νέους Κανονισμούς για τα Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία για την περίοδο 2021 – 2027 η Ελλάδα και συγκεκριμένα η Κεντρική Μακεδονία θα έχουν μια αύξηση δέσμευσης πόρων κατά 10% με 15%. Οι φορείς θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους στον προγραμματισμό τους τα εξής στοιχεία:

1. Ορίζονται 5 Στόχοι Πολιτικής που θα αντικαταστήσουν τους 11 Θεματικούς Στόχους.

Οι Στόχοι αυτοί θα είναι:

- α) μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού·
- β) μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των «πράσινων» και «μπλε επενδύσεων», της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων·
- γ) μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη, μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων των ΤΠΕ·
- δ) μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων·
- ε) μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών.

Η πλειονότητα των επενδύσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του Ταμείου Συνοχής (>45%) θα προσανατολίζεται στους δύο πρώτους στόχους. Με βάση τη δέσμευση που έχει αναλάβει η ΕΕ στην πρότασή της για τον νέο μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της, οι επενδύσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του Ταμείου Συνοχής θα πρέπει να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου που έχει καθοριστεί για το σύνολο του προϋπολογισμού, σύμφωνα με τον οποίο το 30% των κοινοτικών δαπανών θα συνεισφέρουν στη δράση για το κλίμα.

Παράλληλα ενισχύεται η τοπική διάσταση, στηρίζεται η εκπόνηση αναπτυξιακών στρατηγικών τοπικής εμβέλειας από αστικές κυρίως, αλλά και τοπικές ή άλλες περιφερειακές αρχές, οι οποίες θα διατηρήσουν την ευθύνη της επιλογής των έργων που χρηματοδοτεί η ΕΕ ή θα συμμετέχουν στη διαδικασία επιλογής έργων. Το κατώτατο όριο δέσμευσης πόρων προς τις αστικές περιοχές θα αυξηθεί από το υφιστάμενο 5%.¹

2. Επιδιώκεται απλοποίηση και μείωση της γραφειοκρατίας

Η πρόταση της Επιτροπής αναγνωρίζει την ανάγκη για μείωση της διοικητικής επιβάρυνσης. Τα υπερβολικά περίπλοκα συστήματα διαχείρισης, ελέγχου και λογιστικού ελέγχου αποτελούσαν πηγή διοικητικής αβεβαιότητας και καθυστέρησης κατά την υλοποίηση και λειτουργούσαν ως αντικίνητρο για την υποβολή αίτησης για στήριξη. Βασικό μέτρο που προτείνεται είναι η χρήση απλουστευμένων επιλογών κόστους. Συνολικά η πρόταση της επιτροπής περιλαμβάνει 80 μέτρα απλούστευσης στην πολιτική συνοχής για την περίοδο 2021-2027². Βεβαίως, η απλούστευση των διαδικασιών δεν εξαρτάται μόνο από τις προθέσεις της επιτροπής αλλά απαιτεί ανάλογες πρωτοβουλίες και σε εθνικό επίπεδο για την απλούστευση των διαδικασιών ελέγχου και παρακολούθησης.

3. Διαφοροποιούνται οι επιλεξιμότητες στο ΕΤΠΑ - ΤΣ

¹ Το ΕΠ ΠΚΜ 2014-2020, αναγνωρίζοντας τον ρόλο των αστικών της κέντρων, έχει δεσμεύσει περίπου το 10% των πόρων του για έργα Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης.

² https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/factsheet/new_cp/simplification_handbook_el.pdf

Η Πρόταση Κανονισμού για το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής εξαιρεί ορισμένες κατηγορίες έργων που είναι επιλέξιμες στην περίοδο 2014-2020. Κυριότερες είναι οι Χώροι Υγειονομικής Ταφής και εγκαταστάσεις για επεξεργασία υπολειμματικών αποβλήτων, οι επενδύσεις σε ευρυζωνικές υποδομές σε περιοχές στις οποίες υπάρχουν τουλάχιστον δύο ευρυζωνικά δίκτυα ισότιμης κατηγορίας. Ωστόσο (με την επιφύλαξη της οριστικοποίησης και της παροχής διευκρινήσεων) φαίνεται να διευρύνεται η εκλεξιμότητα χρηματοδότησης τοπικών οδών.

4. Με το «ΕΚΤ+» διευρύνεται ο ρόλος του Κοινωνικού Ταμείου

Ο κανονισμός του ΕΚΤ+ είναι το αποτέλεσμα συγχώνευσης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ), του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (ΤΕΒΑ), του Προγράμματος για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (EaSI) και του Προγράμματος της ΕΕ για την Υγεία. Πρόκειται για ένα σημαντικό βήμα προς τον εξορθολογισμό και την απλούστευση των ισχυόντων κανόνων για όλα τα ταμεία. Θα συμβάλει στην αύξηση των συνεργειών μεταξύ των διαφόρων συνιστωσών του εν λόγω ταμείου, ώστε να διασφαλιστεί ο μεγαλύτερος δυνατός αντίκτυπος.

Βασικός στόχος του ΕΚΤ+ είναι να συμβάλει σε μια πιο κοινωνική Ευρώπη και να εφαρμόσει στην πράξη τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων ώστε να επιτευχθεί οικονομική και κοινωνική σύγκλιση προς τα πάνω σε όλη την Ευρώπη. Η χρηματοδότηση από το ΕΚΤ+ θα συμβάλει επίσης στην εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, όπως ορίζονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό των πολιτικών και στον γενικότερο στόχο για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη μετά το 2020 (στόχοι των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη). Το ΕΚΤ+ θα παρέχει χρηματοδότηση σε 3 βασικούς τομείς: (1) εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση, (2) αποτελεσματικότητα των αγορών εργασίας και ίση πρόσβαση σε ποιοτική απασχόληση, (3) κοινωνική ένταξη, υγεία και καταπολέμηση της φτώχειας.

5. Συμμετοχή των Προγραμμάτων στο InvestEU

Ο προτεινόμενος Κανονισμός Κοινών Διατάξεων περιλαμβάνει επίσης διατάξεις που καθιστούν δυνατή την εκούσια μεταβίβαση πόρων προς τα πέντε σκέλη πολιτικής των μέσων του InvestEU ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί ένας εγγυητικός μηχανισμός του προϋπολογισμού σε επίπεδο ΕΕ. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να ζητήσουν τη μεταβίβαση έως και 5 % χρηματοδοτικών κονδυλίων του προγράμματος από οποιοδήποτε Ταμείο προς οποιοδήποτε άλλο Ταμείο υπό καθεστώς επιμερισμένης διαχείρισης ή προς οποιοδήποτε μέσο υπό καθεστώς άμεσης ή έμμεσης διαχείρισης.

Το πρόγραμμα InvestEU θα συνενώσει υπό την ίδια στέγη τα πολυάριθμα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ που διατίθενται επί του παρόντος για στήριξη των επενδύσεων στην ΕΕ, ώστε η ενωσιακή χρηματοδότηση για επενδυτικά έργα στην Ευρώπη να καταστεί απλούστερη, αποδοτικότερη και πιο ευέλικτη. Το InvestEU αποτελεί επί της ουσίας εξέλιξη του Πακέτου Γιούνκερ και θα ενσωματώσει πρωτοβουλίες όπως το COSME και το InnoFIN.

Η ενίσχυση της παρουσίας ενός κεντρικού χρηματοδοτικού μηχανισμού όπως το InvestEU αποτελεί μια εναλλακτική που οφείλουν να εξετάσουν προσεκτικά Περιφερειακοί και Τοπικοί φορείς που δρουν ως δικαιούχοι σε κατηγορίες έργων που αφορούν τις Βιώσιμες υποδομές, την Έρευνα, καινοτομία και ψηφιοποίηση, τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τις Κοινωνικές επενδύσεις και δεξιότητες.

Σύμφωνα με την Επιτροπή, για τους τελικούς δικαιούχους από τη δημιουργία ενός συνεκτικού προγράμματος, προκύπτουν οφέλη λόγω των οικονομιών κλίμακας. Επιτυγχάνεται μεγαλύτερη διασπορά κινδύνου και η διακυβέρνηση είναι πιο ολοκληρωμένη. Με την ισχύουσα δέσμη προγραμμάτων, οι τελικοί δικαιούχοι και οι ενδιάμεσοι χρηματοδοτικοί οργανισμοί συχνά δεν είναι βέβαιοι ως προς το ποιο μέσο είναι

το καλύτερο γι' αυτούς. Επίσης, πρέπει να ανταπεξέλθουν σε διαφορετικές απαιτήσεις επιλεξιμότητας, παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων βάσει των διαφόρων προγραμμάτων. Στο πλαίσιο του Ταμείου InvestEU, θα υπάρχει ένα ενιαίο πρόγραμμα με ισχυρή ταυτότητα και ενιαίο σύνολο συνεκτικών απαιτήσεων, που θα ισχύουν για ολόκληρη την αλυσίδα χρηματοδότησης προς όφελος των τελικών δικαιούχων και των ενδιάμεσων χρηματοδοτικών οργανισμών. Το InvestEU, χάρη στον συγκεντρωτικό χαρακτήρα του, θα μπορεί να ελαχιστοποιεί τις αλληλεπικαλύψεις και να εξασφαλίζει συνέργειες τόσο όσον αφορά τη χρηματοδότηση όσο και κατά την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Ο Συμβουλευτικός Κόμβος InvestEU θα ενσωματώσει 13 διαφορετικές συμβουλευτικές υπηρεσίες σε μια υπηρεσία μίας στάσης (one stop shop). Επίσης, όταν συνδυάζονται επιχορηγήσεις από άλλα προγράμματα, όπως το πρόγραμμα «HORIZON Ευρώπη», το πρόγραμμα για την ενιαία αγορά, ή τον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη», με τη στήριξη από το InvestEU, οι κανόνες του InvestEU θα ισχύουν για το σύνολο του έργου. Πρόκειται για σημαντική απλούστευση σε σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση.